

Donderdag 16/12/2021

DeMorgen.

Kulturfactorij Monty neemt afscheid van zijn pioniers:
'We hebben altijd gewerkt tegen de keer'

[EVELYNE COUSSENS](#) 15 december 2021, 03:00

Oprichters Denis Van Laeken (r.) en Ann Schoeters (l.) met de nieuwe artistieke directeur Lana Willems (midden) voor Monty. Beeld Joris Casaer

Nog twee weken, en dan trekken Denis Van Laeken en Ann Schoeters de deur van het Antwerpse Monty achter zich dicht. Sinds midden de jaren 1980 gaf het duo er kansen aan nieuw podiumtalent - groepen als Tg STAN werden er groot. Maar bovenal kreeg Monty een smoel: van radicaliteit, van onverzettelijkheid.

Ze zijn lastig van elkaar te scheiden: Denis, Ann en 'de Monty'. Dat gaat zo, wanneer je een kunstenhuis opricht, uitbouwt en op een bepaald moment zelfs met eigen handen verbouwt. Kulturfactorij Monty ontstaat midden de jaren 1980 uit een leegte: in Antwerpen ligt het podiumlandschap braak, er zijn geen plekken of speelkansen voor jonge makers die zich buiten de grote gezelschappen bewegen. Wat er nog niet is, moeten we zelf maar bouwen, denken Denis Van Laeken en Ann Schoeters.

Een oude wijkcinema wordt ingericht als een podiumplek voor nieuw talent, van eigen bodem en van elders. Niet alleen de jonge snaken van STAN en de KOE krijgen er kansen, maar ook 'de jongetjes' van Forced Entertainment (zoals Schoeters ze liefkozend noemt) en de jonge Romeo Castellucci komen langs. En wie weet nog dat de Monty midden de jaren 1990 een voorstelling produceert van superster Marina Abramović?

In die pioniersperiode kan het belang van 'het huis' maar moeilijk losgekoppeld worden van de persoonlijke inzet en de passie van zijn stichters. Volgens actrice Sara De Roo, die in die periode aansluit bij Tg STAN, is dat engagement 'grenzeloos'. De Roo: "Ze toonden niet alleen onze voorstellingen maar hielpen ons ook met administratieve kwesties, met logistiek, met elke *last minute* vraag. Ze wezen ons de weg in het landschap; zo iets is van onschatbaar belang voor startende podiumkunstenaars."

'Je moet radicaal durven zijn. En dat betekent: geen compromissen sluiten', aldus Van Laeken.
Beeld Joris Casaer

Annette Kouwenhoven van Maatschappij Discordia - nog zo'n internationaal icoon dat via Monty de weg naar een Vlaams publiek vond - herinnert zich hoe directeur Van Laeken zelf in het grid ging hangen om een technisch probleem op te lossen. "Ze waren niet zomaar directeurs, hun bemoeienis

ging verder. Met zo'n attitude, buiten de 'gewone' machtsverhoudingen om, voelden wij ons verwant."

BEDRIJFSCULTUUR

De tijden zijn niet veel veranderd. Het eerste wat we zien wanneer we het café van Monty binnenlopen, is hoe Lana Willems in de keuken soep staat te koken voor de gemeenschappelijke lunch. Willems is sinds 1 augustus officieel de nieuwe artistiek directeur van Monty en duidelijk niet van plan om hoog van de directeurstoren te blazen. De bedrijfscultuur van Monty zou dat ook niet toestaan. Want het gaat er in Monty niet alleen om *wat* je doet, maar ook *hoe* je dat doet. "We hebben altijd gewerkt *tegen de keer*", zo vat Denis Van Laeken die attitude samen. "Tegen de geijkte machtsverhoudingen in. Dat gaat over de manier waarop je samenwerkt met je kunstenaars, je omgang met autoriteit, maar evengoed over wat je in je café schenkt of wat er op tafel komt."

Ook na de pioniersjaren is het credo van Van Laeken en Schoeters altijd geweest om 'het nodige' te doen - om in datgene te voorzien waar het podiumlandschap op dat moment behoefte aan heeft. Midden de jaren 2000, met in Antwerpen een sterk veranderende demografie, krijgen zo een aantal niet-westerse theatermakers een plek binnen het huis. Regisseur Mokhallad Rasem breekt door met de voorstelling *Irakese geesten* en verhuist nadien naar het Toneelhuis.

'Compromisloosheid is heel schoon, maar het houdt ook het gevaar in dat je jezelf isoleert. Ik wil daar de komende jaren verandering in brengen', zegt nieuw artistiek directeur Lana Willems.

Beeld Joris Casaer

Tien jaar later ziet Monty een nieuwe lacune en start met de Montignards: een 'deskundigheidstraject' voor jonge theatermakers die een seizoen lang alle speelruimte krijgen. Het is een radicale keuze voor jong talent, knikt Ali Ünal, van de vijfde lichting Montignards. Ünal: "Veel organisaties zetten tegenwoordig in op jonge makers, maar in de Monty gaat dat heel ver. Artistiek krijgen we *carte blanche*, er wordt zelden 'neen' gezegd. Wij voelen ons geen zijprojectje, maar een volwaardig deel van het huis."

GEEN COMPROMISSEN

Radicaliteit, het is een woord dat wel vaker valt in verband met de 'Monty-attitude'. "Ik provoecer soms door te zeggen dat wij niet houden van samenwerkingen", grijnst Van Laeken. "Je moet radicaal durven zijn. En dat betekent: geen compromissen sluiten. Het landschap is naar mijn mening veel beter af met verschillende organisaties die hun punt maken dan met allemaal netjes netwerkende organisaties die zorgen voor eenheidsworst." Het is een houding die ook beperkingen met zich meebrengt - misschien is Monty de afgelopen jaren wel niet iets te radicaal een einzelgänger geworden. "Compromisloosheid is heel *schoon*", reageert ook Lana Willems, "maar het houdt ook het gevaar in dat je jezelf isoleert. Ik wil daar, ook door wie ik ben, de komende jaren verandering in brengen. De kaart die we in de toekomst willen trekken is juist die van de radicale samenwerking."

Er belooft dus wat te *bougeren* in de Monty - en dat móét ook. Nieuwe tijden, nieuwe kunstenaars vragen om nieuw beleid. De persoonlijkheid van Lana Willems is anders dan die van haar voorgangers. De smoel van de Monty zal dus onherroepelijk veranderen. Maar niet helemaal verdwijnen, zo hoopt Sara De Roo. "De overgave waarmee Denis en Ann heel hun leven hebben gewerkt zijn een voorbeeld voor alle jonge makers. Misschien is nu de tijd aangebroken om het huis wat meer te 'regulariseren', ja. Maar ik heb goede hoop dat Monty haar punk-wortels zal blijven koesteren."

Op 14 en 15 december speelt Abattoir Fermé nog *De kersenvla* in Monty - de laatste gelegenheid om Denis Van Laeken en Ann Schoeters uit te zwaaien.